

IUSTI LIPSI
EPISTOLICA
INSTITVTIO,

Excepta è dictantis eius ore,
Anno ∞. Id. LXXXVII.
mense Iunio.

*Adiunctum est Demetrij Phalerei
eiusdem argumenti scriptum.*

LUGDVNI BATAVORVM,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Franciscum Raphelengium.
cId. Id. xci.

15324

INSTITUTIONES
EPISTOLICAE
IUSTI LIPSI

Excepta & dignis eius ore
Anno .m. dc. lxxxvii.
mense Iunio.

Administratum est P. Cantuarij P. balerei
eiusdem argumenti scriptum.

EX OFFICINA PLANTINIANA
Apoth. Franciscum Raphelengium.
cl. dc. xci.

IUSTVS. LIPSIVS
FRANCISCO RAPHE-
LENGIO SVO
S. D.

*QUANDO ita vis, fiat. Ede
libellum, potius quam ut
alius alibi eum edat: quod
ais te comperisse. Ego ta-
men non in hanc spem ge-
nui: & scis extemporali cu-
ra ferè ante annos quattuor dictata hac nobis,
idq; in usum captumque saltem iuventutis.
Iis ipsis multa utiliter tunc interfati sumus aut
miscuimus, quæ hic non habes, illustranda sci-
licet rei aut firmanda. Nam hac breuia.
quæ tamen ipsa, quoniam usui etiam aliis esse
posse, tu aliq; censent: age, non invideo, com-
munica. sed hac lege, ut omnes sciant, discen-
tibus, non doctis; iuuenibus, non adultis, hæc*

A 2 à nobis

5

IVSTI LIPSI
EPISTOLICA
INSTITVTIO.

CAPVT I.

*De nominibus variis Epistolæ: & de
formâ apud veteres.*

PISTOLA quâ rectè & laudabiliter scribatur, præire mihi propositum iuuentuti. sed compendio: ad vsum, nō ad speciem: nec vt omnia quæ ad rem, sed quæ in rem maximè, dicam.

EPISTOLAE Græcicum nomen est, ἀπὸ τῆ ἐπιστέλλου, quasi *Missoriam* dicas: (Isidorus interpretatur *Missam*) sed in veteri tamen Lib VI. Orig. Latinorum vsu: & Plautus aliquoties vsurpat, & Afranius comediam etiam quampiam, *Epistolam* inscripsit. V mediâ Politianus & nonnemo hodie scribunt, freti auctoritate librorum & lapidum, in quibus crebrò sic reperias: sed, nisi fallor, numquam ante Vespasiani æuam. Et per *O* sanè rectiùs scripseris magisq̃ue ἀναλόγως. Aliis etiam nominibus prisca appellauère, *Litteras*, *Tabulas*, *Tabellas*, *Codicillos*. *Litteras*, (poëtæ etiam *Litteram*,) ob eminentiam, &

quia hoc genus creberrimi inter litteras omnes vsus: Tabulas, Tabellas, Codicillos à materie; quia ante charta & membranarum vsus (* Isidori verba cito) in dolatis ex ligno codicellis epistolarum colloquia scribebantur. Unde & portatores earum Tabellarios vocauerunt. Quæ transcripta moneo ex Hieronymi epist. XLII. Feltus eidem rei: Tabellis, inquit, pro chartis utebantur antiqui, quibus vltro citroque certiores absentes faciebant: vnde adhuc Tabellarij dicuntur, & Tabella missæ ab Imperatoribus. Inde Plautus Epistolam circumscribens Pseudolo:

Per ceram & lignum, inquit, litterasque interpretes.

Et paullo post:

Pro lignea saluste vis argenteam

Remittere illi?

Eiusmodi Tabulæ Homero etiam notæ: apud quem Prætus litteras Bellerophonti tradit scriptas ἐν πίνακι πικτάς, in tabellâ plicatâ. Fieri solitæ inductâ cerâ, è fago, abiete, buxo, tiliâ siue philyrâ, acere, citro, ebo-re. quæ omnia exemplis firmare non hîc locus. Vsi tamen & chartâ ad hanc rem: idq. ex Martialis lem-mate facile colligas, Chartæ epistolares: quod nomen hodieque Epistolæ tribuunt Hispani. Sed siue Tabella, siue Charta, paullo alia tamen eius quàm hodie forma. Pagellæ enim erant, & species minuti libelli. Hinc Ciceronis illa capies: *Extrema pagella pupugit me tuo chirographo.* Et, *Alterâ iam pagella procedit.* Excipio, quod publicas litteras ad S. P. Q. grandiore formâ, & transfuersâ chartâ scribebant, sci-licet quasi Historias. Suetonij hæc mens in Iulio:

* Lib. VI I.
Orig.

Iliad. ̄. vers.
CIXIX.
* Siue, dupli-
ce.

Lib. XI V.

* Lib. I I.
ad Cælium
epist. XI I I.
* Lib. I I.
ad Brutum
epist. XXV.

* Cap. LVI.

Primus epistolas ad Senatum, ad paginas & formam memorialis libelli conuertisse fertur, cum antea COSS. ac Duces non nisi transversâ chartâ mitterent. Cui Isidorus dat lucem: *Quaedam nomina librorum apud gentiles certis modulis conficiebantur: breuiore formâ, Carmina atque Epistola, at verò Historiæ maiore modulo scribebantur.* Et hinc * Senecam explico: *Epistola non debet sinistram* * Epist. XLV. *manum legentis implere.* quod scilicet referendum ad angustias & minutam libelli formam.

CAPVT II.

Quid sit Epistola, & quæ eius partes.

DEFINIO autem Epistolam: **SCRIPTVM ANIMI NVTIVM AD ABSENTES, AVT QVASI ABSENTES.** Animi nuntium dixi: quia finis epistolæ duplex; aut affectui testando, aut rei significandæ. Illum, ingerit Ambrosius ad Sabinum: *Epistolarum vsus est (inquit) vt disiuncti locorum intervalis, adfectu adhareamus:* Hunc alterum, Cicero ad * Curionem: *Hac causâ inuenta res ipsa est, vt certiores faceremus absentes, si quid esset quod eos scire, aut nostrâ aut ipsorum interesset.* Et ante eum * Turpilius: *Sola res est † quæ homines absentes, præsentem facit.* Rectè igitur dixi *absentes.* sed addidi etiam *quasi absentes:* quod interdum ea vsurpata ad præsentem. Ita Augustus * *sermões grauiores cum Liuiâ suâ non nisi in scriptis & è libello habebat.* Et idem Iuliam suam in Amphitheatro * *admonuit scripto.* Quin mos ille sub Tiberio Principe * *etiam præsentem scripto adire.* quem

* Lib. 11.

* Apud Hier.

Epist. XLVI.

† Velim trāf-

poni, vt fiat

Trochaicus:

homines ab-

sentes qua

præf.

* Suetonius

cap. XXIV.

* Macrob. 11.

Saturnal.

* Tac. 1 v.

Annal.

quem originem sumpsisse à Iulio Cæsare ex Plutarcho colligas: qui *primus* (inquit) *rationem repperit amicos per litteras conueniendi, cum coràm agendi nec occupationes nec magnitudo vrbis semper occasionem daret.* Atque id genus propriè Codicellos appellabant. Senecæ ea mens epist. LVI. *Video te mi Lucili cum maximè, audio. adè tecum sum, vt dubitem an incipiam non epistolas, sed codicillos tibi scribere.* Hæc definitio Epistolæ. ex quâ partes præcipuas eius duas facio: Materiam & Sermonem.

CAPVT III.

Materies definita, diuisa, & de præmissis Epistolæ.

MATERIEM dico REM QUAE SUBIECTA SCRIPTIONI. Ea duplex, Solennis & Varians. Solennis, QUAE IN OMNI EPISTOLA, EADEM AUT PAENE EADEM, ET QVASI EX FORMVLA RECVRRIT. Qualia sunt, Præloquium, & Clausula. Præloquium intellego, QVOD EX RITV PRAEMITTITVR: vt Nomina & Salus. In Nominibus olim receptum, vt in ipsâ fronte epistolæ bina semper ponerent, Suum & Alienum: illo præposito, etiam ad digniorem. Cum causâ. quoniam prima legentis cogitatio & desiderium est, scire à quo missa. Etiam hoc seruatum, vt nomina nuda, nec blandientia aut laudantia verba, sibi alteriue tribuerent. excipio, si quis in imperio aut magistratu. Tum enim verbo additum. P. Seruilus

Julius Rullus Trib. pl. x. vir Cneo Pompeio proconsuli.

At Epitheta nulla : nisi ad vnicè caros aut domesticos. quos interdum *Humanissimos, Optimos, Suauissimos, Suas animas* appellabant, & receptissimo verbo, *Suos.*

Quod postremum interdum etiam ad leuiter notos vsurpabant. vt apud Liuium : *Prætores Syracusani*

Lib. xxiiv.

Marcello suo. Prisci interdum : sed labens ætas passim & omnibus dedit. adcò vt Imperatorem ipsum sanequàm familiariter *Suum* salutet Plinius in magni operis præfatione. Ab hac mente Martialis :

Lib. xiv.

Seu leuiter noto, seu caro missa sodali,

Equi Omnes ista solet charta vocare suos.

Et in Plinij Iunioris epistolis vix aliter legas : sicut & Pandectarum aliquot locis. Olim ista : ego hodie temperè ad vsum nostri æui, & alieno ingenio interdum seruiam potius, quàm meo. Ad doctos, probos, simplices simplicia hæc seruem : ad magnates aliter, nec temerè nomen meum præposuerim, & appellandi formulam potius scripserim, *Maxime Rex, Illustrissime Princeps, Amplissime Domine,* &c. Misera ostentatio scientiæ, quæ risum aut offensam debet, utique in epistolâ, quæ tum demum rectè scripta, cum videtur illi cui scripta. At de Salute, clarum est olim eam post ipsa Nomina adiectam : haud dubiè ex colloquiorum more, quo in occurso statim salutamus. Græcis simile : quibus *χαίρειν* precari in vsu fuit, aut *εὐδαιμονίαν*, quæ Epicuri salutatio : aut *εὐπαρίτην*, quod disputatiunculâ quâdam præfert Plato ad Dionysium. Horatius, non præter solitum Græcus, expressit ista :

Vide Diog. Laërt. in Plat.

Epist. i. l.

Celso gaudere & bene rem gerere Albinovano

Musa rogata refer.

In Phocio-
nc.

Omittebant hæc interdum, & præsertim Reges, quasi per maiestatem. Plutarchus notat, *Alexandrum, victo Dario, abstulisse ab epistolis, ἃς χαίρων, (illud Salvere) exceptis quas Phocioni scribebat. quem unum, sicut Antipatrum, compellabat post Salutem dictam.* Pertinere etiam ad Præloquium videatur vetus ordiendi formula, S. V. B. E. E. V. quæ in priuatis litteris frequens; in publicis perpetua, etiam posteriore æuo. Concipi solet & his notis: S. V. G. E. V. id est, *Si vales, gaudeo, ego valeo.* Quæ apud Oppium de bello Hispaniensi lectæ, frustra turbant, & ad mutandum impellunt cruditos.

C A P V T I V.

De iis quæ ad finem epistolæ, utemque de Signo.

AD Clausulam venio: quam appello **TERMINUM EPISTOLÆ ET FINEM.** In eâ hæc quinque solennia ferè insunt: *Valedictio.* quæ inserta pariter ex sermonis ritu, quo abeuntes alter alteri bene precamur. Expressa antiquis simplici verbo *Vale.* Ouidius:

V. Trist.

Accipe, quo semper finitur epistola verbo,

Aique meis dissentit tua fata, Vale.

Interdum *Hæue, Salve:* nec indecorè cum adiectiuo culâ *mi anime, mi suauissime.* Aut alio verbo ad argumentum apto: *Vale & veni, Vince & Vale.* Inter-

dum

dum & voto concepta: *Deum precor ut te seruet, consilia tua fortunet &c.* Quæ omnia cum iudicio imitanda aut immutanda pro re & personâ. I I. *Loci adiectio*, quæ necessaria inter absentes: nisi si de eo planè constet. Itaque Ciceroni crebrò omiſſa: & in pari causâ omittenda nobis. I I I. *Temporis*, in quo dies semper; annos plurimum; horas interdum notatas inuenies. I V. *Subscriptio*, quæ priscis ignota: nisi fortè in litteris ad Imperatores; quibus subscriptum per speciem honoris & obsequij, * *Deuotos se esse*. Nos tamen vsurpamus, nec damno apud grandes aut ignotos: apud familiares vacuum videatur, imò vile. V. est *Superscriptio*, quæ nobis inter legitima, veteribus rarò fortasse vsurpata. Dabant enim plerumque & mittebant per Pueros suos aut Tabellarios notos; nec aliud in exteriore epistolâ, quàm Signum & Linum. Illud plerumque erat * *Imago* propria; aut alicuius è maioribus, impressa ceræ siue cretæ. De cerâ notum est: de cretâ, venisse in hunc vsum Cicero ostendit I V. in Verrem: *Signum iste animaduertit in cretula*. Et pro Flacco, *Asiaticam cretam* in hac re appellat. Linum fuit, vinclum quo epistola obligata, & cui signum ipsum impositum impressumque. Plautus:

Cedo tu ceram ac linum: age, obliga, obſigna citò.

Nec aperire epistolam fuit, nisi illo soluto. Inde apud Curtium: *At Parmenio vinculum epistolæ soluit*. Apud Ciceronem: *Incidere linum*. & passiuâ vulgataque phrasi, *Soluere epistolam*. Ferè autem signum cum eo fractum. ideoque iuebant semper ante apertionem

* Ex Dione
LV II.
Suetonio
Tib. XXXI I.
Et priscis lapid.
D. N.
M. Q. E. id
est, *Deuotus*
Nummi Maestatiq; eius.

* Sive alia
aliqua. ut
Augustus
Sphynge signare solebat,
postea imagine
Alexandri,
postremum
suâ.

tionem Signa agnoscī, fidei causā. In Plautiniis:

Accipe, hem cognosce signum.

Iterum:

Cape, signum nosce.

Cicero in Catil. *Ostendi tabellas Lentulo, & quæsiui cognosceretne signum: Annuit. Est verò inquam imago aui tui clarissimi viri.* Sallustius: *Pelle tuis litteris, cum prius omnes signa sua cognouissent.* Hoc curiosè ideò: quia signo corrupto, facile & tutum negare à se scriptam. utique cum dictassent (ut sæpe) & alienâ manu esset. Ita olim. nec tamen rigidè abnuo, quin aliquando superscriptum. Plutarchus in Dione, inter plures epistolas quæ adlatæ, *μία δὲ ἴνυ*, inquit, *ἔξωθεν ἐπιγεγραμμένη, τὸ παρὰ τὸν Ἰππάρκην*: *Vna erat exterius inscripta, Patri ab Hipparino.* Quod pro eorum opinione sit, qui volunt ea quæ in capite ac fronte epistolarum veterum semper legimus, fuisse Tabellarij causā in earum dorso. Sed quidquid huius sit, nobis Super-scriptio vsurpanda: siue ob ignotos ignorantesque Tabellarios, siue magis ob receptissimum morem, cum quo frustra pugnemus. Quin & Titulis, eodem auctore, uti suadeam: sine ambitione tamen aut professâ nimis adulatione. Hæc Solennis Materies epistolæ. in quam licet aduocem Epistolas totas, quas *Formales* * Suetonius appellat. Eæ de vnâ aliquâ re, vnâ ac simili formâ, ad plures scribuntur: in negotiis publicis, inque aulis Principum etiam hodie vsitata. quas ipsas *Canonicas* (nisi fallor) * Cassiodorus appellat.

* In Domit. cap. XLII.

* Lib. II. Var. Epist. XXIII.

CAPVT V.

De Materie varia, eiusq; sectione.

AT Variantem Materiem appello, QVAE DI-
 VERSA IN QVAQVE EPISTOLA EST: IPSA
 OCCASIO SCRIBENDI ET CAVSSA. Ea multi-
 plex: nec minùs latè patet quàm hæc vita. Quid enim
 rei diuinæ aut humanæ est, quod non sermone com-
 municamus? ergo & Litteris, quæ alter sermo. Sed
 tamen diffusam coercere his terminis posse videor, vt
 omnis ea sit triplex: *Seria, Docta, Familiaris.* SERIAM
 dico, *quæ ad publica aut priuata pertinet, sed vberius ea
 tractat, & cum curâ.* Id genus Inter publica sunt:
*Narrationes, Dissertationes, Deliberationes, de statu rerum,
 de militiâ, de pace, & his talibus.* Inter priuata, *Consola-
 tiones, Admonitiones, Petitiones, Obiurgationes, Excusatio-
 nes, Suasiones, Laudationes, & vno verbo, quicquid
 paullò magis seriò scribimus, & vnâ in re velut figen-
 tes pedem.* Quod genus sæpe incurrit, & plerumque
 necessariò, interdum animi causâ, vsurpatur. DO-
 CTAM dico, *quæ ea quæ ad scientiam aut sapientiam,
 continet, & res non epistolæ, epistolæ veste velat.* Talis
 triplex: aut enim *Philologica* est, & in amœnioribus stu-
 diis occupatur, vt olim Varronis *Quæstiones Epi-
 stolicæ*, Valgij Ruffi *Quæsitæ per Epistolam.* Aut
Philosophica, & de Naturâ vel Moribus agit: vt Senecæ
 nostri epistolæ, sed & Platonis. Aut denique *Theologica*,
 quæ in sacris rebus dedita: vt sunt Augustini, Hiero-
 nyimi, Cypriani, Basilij, Gregorij vtriusque. Deni-
 que FAMILIAREM dico, *quæ res tangit nostras aut*

circā nos, quæque in assiduâ vitâ. Ea propria & creber-
 rima Epistolæ materies: &, si verum fateri volumus,
 germanæ illius vna. Cui priora illa duo, *Seria*, in-
 quam, & *Docta*, sæpe admixta: sed admixtâ, varium-
 que ei. semper nec simplex argumentum.

DE INVENTIONE PAUCA ET ORDINE.

SATI S de vniuersâ Materie dictum: de Inuen-
 tione & Ordine addendum aliquid est: sed bre-
 uiter. Nam ad Inventionem vberibus præceptis quid
 opus? cum semper ea prompta, nec ad Epistolam
 scribendam veniatur nisi argumento concepto, &
 mente (vt ita dicam) tumente. Quod in *Familiari-*
bus verisque Epistolis perpetuum est: In *Seriis* aut
Doctis paullò aliter, quibus quomodo aggerenda aut
 amplificanda Materies sit, nihil hîc ego: sed Rhero-
 rum te libri docebunt. Nec in *Ordine* quidem ad-
 modum laboro: qui optimus in Epistolâ, neglectus
 aut nullus. Vt in colloquiis incuriosum quiddam &
 incompositum amamus: ita hîc. Adeò vt nec in
 Responsonibus ordine & distinctè ad capita semper
 respondeamus: sed vt visum, atque vt hoc illudve in
 mentem aut calamû venit. Omnino decora est hæc
 incuria: & magnus *Magister rectè monuit, *Episto-*
las debere interdum ballucinari. Itaque ille ipse hæsitat,
 reuocat, turbat, miscet: nec quicquam magis curasse
 videtur, quàm ne quid curæ præferret. Tamen in
Seriis, nõ nego de *Ordine* paullò magis fatagendum:
 sed

* Cicero ad
 Attic.

sed ita, vt semper infra Oratoriam illam diligentiam
 consistas, & imitere eam, non æques. Præceptis cur
 te alliges? Vt Imperatori in acie certus aliquis ordo
 est, nec tamen vnus: sic tibi in omni materie, quam
 pro re, pro iudicio dispone,

CAPVT VII.

De Sermonem. qua de eo dicenda; &
 primum de Breuitate.

VE NI O ad Sermonem cuius causa, Gateor,
 Institutio hæc suscepta. Nam de Materie, to-
 tum mediocris cuiusdam prudentie est: & vix pecca-
 tur. at in Sermonem, Labor & Error est; nec corpus il-
 lud hodie crebro cultum vidimus (libere effero) de-
 ceteri hac veste. Sermonem appello, ELOCUTIONEM
 EPISTOLAE MODVM EPISTOLAE APFVM. Is vt
 talis fiat, dupliciter eum considerabo: *Vniuersè & Di-*
stinctè. Vniuersè; in toto Habitu & conformatione
 epistolae: Distinctè; in partibus, id est *Phrasi & Ver-*
bis. De Habitu igitur sermonis epistolici, præcipio
 vt quinque ista serues: *Breuitatem, Perspicuitatem,*
Simplicitatem, Venustatem, Decentiam. Prima illa, prima
 mihi Sermonis virtus est: adcoque epistolae proptia;
 vt, si longior, (cum Demetriod sentio.) Libri iam no-
 men assumat, Epistolae amittat. Cum tam multa ea
 nuntiet, qui debet multis? Addo, quod vt in sermo-
 ne aut fabulis, sic in Epistolis, odiosa garrulitas.
 Quam tamen, quod obseruesq; imperitissimus quis-
 que affectat; & loquentes serè plurimum, qui mini-
 mum

mum eloquentes. Ut corpore tenues, veste se dilatant, sic qui ingenij aut sapientiæ inopes, diffundunt se verbis. At Breuitas mihi amata, & iis qui sapiunt: si tamen cum Iudicio ea vsurpata & Modo. Peccari enim & hîc posse scio: & vt in sagittâ mittendâ, non minùs aberrat qui citra scopum, quàm qui vltra iaculatur, sic in scribendo, quisquis pauciora quàm pro re, aut plura dicit. Modum autem à materie specto. Si *Seria* Epistola aut *Sapiens*, diffundi paullò magis velim, & rei per se graui addi verborum aliquod pondus. Si *Familiaris*, contrahi: nec res tenues ac multas onerari laciniâ sermonis. Scilicet vt vela pro magnitudine nauium: sic verba debêt esse, pro rerum Iudicium porrò sumo à Personis, idque dupliciter: A *Qualitate*, à *Captu*. Ab illâ: vt si ad Ignotos aut Magnates scribitur, vberior & floridior paullò epistola sit: quia stricta illa breuitas apud hos tales, non abest à contemptu. Aliter, si ad Amicos aut æquales. A *Captu*: vt si ad leuiter doctum aut acutum: si ad iuuenem, extendam tunc profectò, nec tenebras ingenij offundam per se parùm claris. Atque id mihi in omni personâ valdè nota: vt illi, inquam, te stilumque tuum attemperes. quoniam caput artis, scribere accommodatè. Quî fiet igitur Sermo breuis? obseruatione triplici: *Rerum*, *Compositionis*, *Verborum*. *Rerum*, vt superuacuum nihil admisceas, nil repetas, in primis non capita ad quæ respondes. *Compositionis*, vt structuram & periodum longiorem omnem fugias: membris vtare, & asyndetis saepe. *Verborum*: vt lætior omnis phrasis, allegoria, imago abdicetur: parca & pura oratio sit,

tio sit, necessariâ supellectile verborum contenta.

Habes de Breuitate: quæ viris mihi dicta, non iuuentuti, sunt. adeo enim hanc, ad eam non voco, vt etiam absterream: siue quia tutò adsumere vix potest, & Breuitatis imitatio facillimè ætatem hanc decipit: siue quia nec vtiliter potest. & iuuenili illo breuitatis studio (sæpe vidimus) aridus plerumque & exsuccus stilus euadit. nec facilè ad laudatam illam temperiem venit, nisi initio vbertas quædam & luxuries sit, quam ætas paullatim depascat.

CAPVT VILL.

*De Perspicuitate; qui peccetur in
eam, qui paretur.*

VIRTUS altera, *Perspicuitas*, de industriâ à me Breuitati subtexta, quia periculum magnum huic ab illâ. Quàm ardua, quàm rara illa Breuitas, quæ non præteruolet aures aut defraudet? in quâ legentis sensus non opus sit intendi? Atqui semel hoc imbibe: summum in sermone vitium esse, non solùm non capi, sed etiam ægrè capi. In quo peccant quidam Naturâ, qui ipsi obscuri & reconditi talia efferunt: plures, Studio, qui nihil doctum aut laudabile putant, nisi reconditum, & quod fugiat vulgares mentes. Stulti! quia malè ingeniosus ille, ad quem capiendum opus est ingenio: præsertim in Epistolâ, quæ arbitrum aut interpretem non quarit. Clarè ergo scribito: si potes, & breuiter. sed ita, vt hoc laudis esse scias, illud necessitatis.

rem sermo erit, præcepto triplici: Si verba in eo propria, si usitata, si collocata.

CAPUT XIX.

De Simplicitate duplici; & ad hanc monita.

TERTIAM virtutem posui Simplicitem: intellectu duplici. quia & in Stilo eam exigo, & in Mentis. De Stilo: certum, & veterum exemplo testatum est, simplicem eum esse debere, sine curâ, sine cultu, simillimum cotidiano sermoni. Itaque Demetrius, ut Dialogum, Epistolam scribi vult: & ipse Cicero, *texi eam quotidianis verbis.* Seneca appositè: *Qualis sermo meus esset, si unâ sederemus aut ambularem, illaboratus & facilis: tales volo esse epistolas meas.* Quod feminas ornare dicitur, non ornari: hoc epistolam. quam sequi decor debet, non ab eâ aut in eâ affectari. At de Mentis: ita intellego, ut simplex quidam & ingenuum in totâ descriptione eluceat, & aperiat candorem quemdam liberæ mentis: Nullâ enim ex re magis naturâ cuiusque & certa indoles elucet (Demetrio verè scriptum) quàm ex epistolâ. Itaque optima ea tibi representanda, & imprimis illi ad quem scribis amica, ut inquam lenius affectuum & benevolentia illud, ut sic dicam, saccharum, inspergatur, fiatque delectabilis, & ad legentis gustum. Quo in genere Cicero unicus, & unice imitandus. Præceptis enim aliis res non continetur. Cautionem addo sine exceptionem: pro re interdum epistolam assurgere, & paullo

paullò studiosiùs scribi (vt in Serijs:) sed tamen ita, vt simplicitatem totam non exuat; & ornamenta interdum habeat, lenocinia numquam. Nam illæ quæ ad pompam & ostentationem ingenij scriptæ (quales Philostrati & Phalaridis, item Synesij & Plinij nonnullæ) nescio an tueri nomen veræ epistolæ possint apud iudices veros.

CAPVT X.

Junctim de Venustate & Decentiâ.

RELIQUAE mihi dux virtutes, *Venustas* & *Decentia*: etsi vix reliquæ. Vtraque enim eiusmodi, vt admonere de eâ breuiter possim, non docere. Illa ab Ingenio tota est, hæc à Iudicio: quorum vtrumque spernit ligari præceptorum his vitulis. *Venustatem* appello, cum sermo totus alacer, viuus, cretus est; & allicientem quandam gratiam veneremque præfert. Quod natura ferè dat: non nihil tamen & duplex hæc monitio. Primum, vt Adagia Allusionefque ad dicta aut facta vetera, versiculos aut argutas sententias vtriusque linguæ interdum immisceas. Secundum, vt iocis salibusque opportunè condias, quos animam & vitam epistolæ esse non fugiam dicere. At *Decentiam* intellego, id quod Græci *τὸ ἄπειρον*: quæ cum in epistolâ, cum omnia aptè & conuenienter scripta. Quod fiet aspectu duplici: *Personæ* & *Rei*. *Personæ*, dupliciter; si tuam respicis; & etiam ad quem scribis: *Rei* autem, simpliciter; vt omnia pro argumento, & sententiarum phrasiumque vestis apta

*In Orat.
ad Brutum.

fit corpori rerum. Magna hæc, sed occulta virtus: nec immeritò Cicero monuit, *vt in vitâ sic in oratione, nihil difficilius esse, quàm quid deceat, videre.* Nec verba hîc perdam: quia scio Iudicij totam hanc rem esse. quod à Deo & à naturâ pete, non ab Arte.

CAPVT XI.

Ad Sermonem distinctè transitum. eum parari Imitatione: ad hanc tria præcepta. Et primum de iis qui, Et quando, legendi.

DIXI vniuersè de Sermonem: magis distinctè ad partes eius transeo, *Phrasim & Verba.* Illam appello, **VOCES DVAS AVT PLVRES IN SENTENTIA IVNCTAS:** Hæc, **VOCES IPSAS SINGVLAS.** In illis *Elegantia & Nitore* requiritur: in his *Latinitas & Proprietas.* Ea omnia hodie, vel ex *Auditu* haurienda sunt, vel ex *Lectiõne.* Ex illo leuiter, quia nec adhærent audita animis, æquè ac lecta: nec est ferè vt optima audiantur. quia & rarus Latinus sermo, & pauci eâ curâ loquuntur quâ scribunt. Itaque doctissimi ac disertissimi, sæpe in sermone alij, nec temerè exemplum vidimus aut videbimus eloquentiæ, quam formauit Auditio sola. Lectio igitur magis tuta, magis utilis. sic tamen, vt *Imitatio* ei adiuncta sit: sine quâ languida hæc, imò vana. *Imitationem* dico, **SERMONIS NOSTRI AD SERMONEM VETEREM, APTAM CONFORMATIONEM, ET STILO EXPRESSAM.** A quâ (vno verbo dicam) spes omnis crescendi huic segeti *Phrasum & Verborum.*

borum. Nam Ars alia, quicquid conentur, non magis disertos fecerit, quàm vates somnium in Parnaso. De illâ igitur cum curâ & ad vsum dicam: & quidem hæc tria, *Quos & Quando legas: Quid & è quibus seligas: Quid exprimas & quid vites.* In primo: utinam ea copia scriptorum hodie, vt iure ambigua haberi hæc his possit! Pauci relictæ veteres: quis controuertet quin ij legendi omnes sint? nisi fortè nuper aliquot Itali, qui in arctum reductam eloquentiam, concluderunt finibus tantùm Tullianæ lectionis. O vani & fastidiosi! non solùm præter mentem magistrorum veterum, sed præter rationem præterque vsum. Quos nunc non refello, & adhæsisse olim me scio paullò iuueniliùs, donec repressit & reuocauit maturioris iudicij frenum. Tu inecum, omnes legendos imitandosque tibi certò statue: non simul tamen aut omni æuo. Discrimen aliquod temporum est, quod vtiliter enotabo. Est *Puerilis* quædam & prima Imitatio, est *Crescens*, est *Adulta*: In illâ primâ, Italorum hæresis mihi placeat: & aliquamdiu Cicero non præcipuus solùm legatur, sed solus. Cui fini? vt corpus scilicet illud & contextus orationis primùm seriò formetur vno quodam habitu, & æquabili sermonis filo. Nescio an idem censerem, si Caluus, Cælius, Brutus, Cæsar, & alij è classe Oratorum extarent. Sed, vt hodie res est, quis præter Tullium periodos, membra, numeros, & continuatam illam orationis seriem nobis suggesserit? A quâ, me quidem iudice, necessariò initium faciendum iuuenturi. Vt pictor cum tabulam accepit, primùm ho-

minem totum delineat, colores mox aptos quarit, & addit cuique parti: sic meus Imitator, corpus eloquentiæ suæ formet, pigmenta deinde variè conquirat. Nisi facit, (crede iuuentus, aut serò credes:) hiulca semper, incomposita, & è variis varia quædam stili forma gignetur, nec satis sibi constans. quotidie video, & peccati causam non ignoro. Cicero igitur primus primas teneat: & teneat solus. Sed quamdiu? pro ingeniis tempus definiam: in molliore aliquo, annum, in duriore, alterum etiam annum. Et addo non inutiliter, sub hanc ipsam curam, Manutij epistolas, Sadoleti, Bembi, Bunelli, atque in primis Longolij nostri, legi posse. non quia ipsi (liberè dicam) valdè probi, sed quia puerili quodam affectu Ciceronis illâ orbitam anxio pede presserunt, ideoque per eorum vestigia tutior & facilior tibi cursus. At in *Crescentem* & *Iuuenilem* Imitationem alios admitto: sed successu ramen, nec ut saltu pergas, sed per quosdam velut gradus. Itaque meo consilio, eos hæc primum adeas qui à Cicerone minimum abeunt, & qui copiâ, suavitate, fluxu dictionis, referat beatam illam facilemque naturam. Qualis Fabius imprimis, & non nihil Q. Curtius, Velleius, Liuius, Cæsar: similiores futuri, nisi retinisset & strisset alia species argumenti. Hos igitur rursus lege, sed leuiter: at cum omni studio Plautum & Terentium, qui semel corpore illo sermonis & tamquam ædificij formâ constituta, utilissimè adhibebuntur ad poliendas omnes partes. Verborum Proprietas à quibus petatur mensura à quibus Phrasium ille nitor Atticus? Jam venimus, &

mus, & lepor & comitas à quibus vberius hauriatur, quam à meo comico? Plautum enim hîc solum intellego; & præpono (nec impono: quia ex animo ita sentio) omnibus, qui in Latio aut Græciâ imbuerunt chartaceum hoc æquor. Hi ad Epistolam (de Orationibus enim aliter censeo) & familiarem scriptiōnem imprimis apti: quia reuerâ epistola quid aliud, quam cottidiana dissertatio? vt non errârit Artemo apud Demetrium, qui censet eodem modo Dialogum & Epistolam scribi. Et Plinius ab eâdem causâ, epistolas matronæ cuiusdam dilaudans, cum Plauto & Terentio metro solutis eas componit. Quin ipsum Plinium, in secundâ hac classe iure colloco, tersum, acutum, nitidum: sed non sine deliciis molliculum interdû, & parùm virum. Cui comitem nouum do, sed maiorem nouis, Etruscum illum Angelum, qui (nisi quòd affectatæ interdum & quæsitæ in eo argutiæ) cum illis ipsiis priscis pari passu decurrere posse videatur Epistolarem hunc campum. Hoc velut tirocinij biennium sit: quo manus hæc stili coërcenda non nihil intra puram togam. cui iam deinceps, in *Adultæ* imitatione, liberè permittam exerat se & vagetur per scriptorum omne genus. Legat, videat, & flores ex omni prato carpat ad Eloquentiæ hanc corollam. Sed imprimis suadeam Sallustium, Senecam, Tacitum, & id genus breuium subtiliumque scriptorum iam legi, quorum acutâ quasi falce luxurians illa paullisper recidatur, fiatque oratio stricta, fortis, & verè virilis. *Finij* de parte primâ: nisi quòd leniter addo, per-
utile

utile futurum eundem illum Ciceronem legi cotidie & relegi; vespertinis præsertim horis, & si oportunitas feret, sub ipsum somni tempus. Mens tunc nescio quomodo melius arripit, retinet, & concoquit per quietem. Tenta, reperies in leui monito non leue momentum.

C A P V T XII.

*De Excerptis, quo ordine ea instituenda,
& à quibus singula carpenda.*

QUID seligas & à quibus, partem feci alteram. de quâ etsi exemplis dicere facilius possem, quàm scriptis; tamen breuiter hæc habe. Lectionem ipsam non sufficere, ne repetitam quidem, imò nec in felicissimâ memoriâ: sed opus esse *Excerptis* quibusdam & *Notis* rerum verborumque singularium, quas imitemur. quæ Excerpta Memorialibus libellis, tamquam ærario, contineri velim; vnde sermonis illæ opes per tempus & ad vsum promantur. Fieri autem libellos triplices: vnum, quem *Formularum* dixerim; alterum, quem *Ornamentorum*; tertium, quem *Dictionis*. Duo illi ad sermonem vniuersum magis pertineant; tertius ad distinctum. In primo, *Formulae* mihi duplices: *Ad contextum* istæ: *Ordiendi, Narrandi, Continuandi, Transeundi, Abrumpendi, Claudendi*: *Ad Materiem*, istæ: *Rogandi, Gratiâs agendi, Operam offerendi, Laudandi, Vituperandi, Asseuerandi*: & quicquid istarum rerum communium est, quæ in epistolam creberrimè incurrunt.

Secundus, *Ornamentorum*

amentorum liber est. in quo distinctè & per capita collocauerim hæc: *Similitudines*, *Allegorias*, *Imagines*, *Acutiora dicta*, *Sententias*, & si qua eiusmodi illustria lumina sermonis. Tertius, *Diſtionis*. quâ diuido in duas partes, *Phrasum* & *Verborum*. Phrases quidem enotari velim, quæcumque insigniores aut nitidiores occurrent: Verba, quæcumque rara, noua, aut nouo sensu siue flexu vsurpata. In Phrasibus dispositionem non video, nisi quòd seorsim eas poni velim, pro discriminè scriptorum: Tullij solas, Plauti & Terentij solas, Historicorum solas: quod quisque pro iudicio suo aut industriâ facito. In Verbis ordinem solùm seruem Alphabeti. Hæc sunt quæ seligi velim. Sed à quibus? non enim promiscuè ab omnibus: sed ad iudicium paucis tibi sic præibo. *Formularum* liber à Cicerone maximè compleatur; addo Plinium, Politianum, aut si quid aliunde transferre aut haurire poteris opportunè. *Ornamentorum*, à Cicerone, Fabio, Plinio, Historicis, Senecâ; etiam à Græcis, & imprimis Plutarcho. *Phrasum* exempla à Cicerone maximè, & Comicis petantur: nonnihil ab Historicis, atque etiam ab aliis quos non attigi, Varrone, Agellio, Suetonio, Iurisconsultis, imò & interdum Appuleio. *Verborum*, vno verbo, ab omnibus: nec inutiliter etiam à Grammaticis & Glossariis antiquis.

D CAPVT

De Expressione & formatione Stili, per
tria genera Imitationum.

TERTIUM illud utilissimum sequitur, Quid exprimas, & quid vites. Frustrà enim priora illa duo, si non istud: nec lectio aut selectio adiuverint, sine probâ expressione. Ea ut talis sit, per triplicem Imitationem distinctè te ducam, & quid sequare in vnaquaque dicam, & quid vites. In *Puerili*, duo hæc tibi propono. Primo, ut Formulas in primis & communia illa contextus totius imitere: secundo, ut ductum, numeros, lineamenta & faciem Tullianæ orationis. Et imitere, non industriè solùm, sed panè adfectatè & cupidè: sic inquam, ut color quæsitus & fucus appareat, imò & furum. Ut pueros nihil pudet, cum scribere discunt, per singulos litterarum apices alienâ manu duci: non item hæc te. Clausulas, membra, & periodi cuiuspiâ partè cum veniâ sæpe inseres, & centonè è Tullij purpurâ contexes, paulò post daturus tuam. Exercitij genus, quod olim in Germaniâ huic rei proposui, dicere operæ pretium habeo, etsi non dictare. Fuit tale. Hæc sequere: quid fugies? nihil, nisi ea quæ Grammatici vitant.

At in *Crescente*, crescat mihi paullisper iudicium, & seruari præcipiam hæc tria. Primum, ut in furtis iam verecundior sis, non enim ultrà decet. Secundum, ut in Formulis exprimendis remissior, non enim ultrà opus. Sicut digiti in citharâ ægrè & cum intentione

intentione initio ponuntur, iisdem postea ad chordas & numeros spontè veniunt: sic mens istis paullùm affuefacta. Tertium, vt Phrases & Verba meliora vndique assumas; & formes, vt sic dicam, tuam illam orationis tuæ externam. Atque hæc sanè præcipua hîc cura. quid vitandum? vitium agnatum Verborum delectui, nimia asperitas aut antiquitas. Quod in Comicis imitandis præcipuè mihi caue, & nè quid aut fordidum ab iis dictio tua trahat, aut obsoletum. Nam vt imperiti pictores in facie exprimendâ, rugam, næuum, verrucam facillè imitantur, indolem negligunt, & ipsum vultum: sic sæpe adolescentes rara aut exstantia verba excerpunt, ingenium omittunt & genium dictionis. Quæ autem verba fordida? quæ iacent, repunt, è facie vulgi & è triuuis sumpta, nec nisi iudicio discernenda. Quæ obsoleta? notæ duplicis, Naturâ & Opinione. Illa dixerim, quæ reuerà talia sunt: hæc, quæ sensu duntaxat vulgi. Nam hodie ita inualuit, vt quicquid ignotum, nec tritum auribus imperitorum, obsoletum censeatur, quamquam ab optimis auctoribus petitum, & ab optimo illo æuo. Priora igitur aut planè vitabis, aut non nisi cum excusatione & interfatiunculâ vtêris: ista etiam appetes, & intexes sermoni tuo tamquam gemmas. De quo toto genere, opportuniùs monebo & instruam per exempla. Superest Imitatio vltima, siue *Virilis*: in quâ hoc præcipio, non tam anteriorem illum ornatum spectari debere, quàm virtutes & cultum internum: id est, Figuras, Imagines, Acumina, & ea quæ appellauì Ornamenta. In quo

vna cautio, vt cum oratio perfici iam incipiat & summa illi manus imponi, *κακοζηλία* vitetur & Affectatio: infelix sanè vitium, & quod obrepit specie virtutis. Ea est, nimium cultus studium, & sine modo. Quod per te ægrè videas aut vites: felix cui doctor hîc aliquis aut monitor amicus.

Hæc dictanda mihi nunc super Epistolis censui: cum fructu nonnullo eorum, spero, qui audierunt, vereor vt exiguo, qui tantum legent.

Ex

Εκ τῶν Δημητρίου
Φαληρέως πρὸς
Ερμηνείας.

Ἐπεὶ δὲ ὁ ἐπιστολικὸς
χαρακτήρ δεικνύμενος, καὶ
περὶ αὐτῆς λέξομεν. Ἀρτέμιον
μὲν εἶναι, ὃ τὰς Ἀριστοτέλους ἀνα-
γράψας ἐπιστολάς, φησὶν ὅτι δεῖ
εἶναι τῶν αὐτῶν ἄποψιν διαλόγον
τὴν γράφειν καὶ ἐπιστολάς. εἶναι γὰρ
τὴν ἐπιστολὴν, οἷον τὸ ἕτερον
μέρος τῆς διαλόγου. καὶ λέγει μὲν
πῶς ἴσως, εἰ μὴν ἀπαν. δεῖ γὰρ
ὑποκαταστροφῶς πῶς μᾶλλον
τῆς διαλόγου τὴν ἐπιστολήν. ὃ μὲν
γὰρ, μιμνῆσθαι αὐτὸν σχεδιάζοντα.
ἢ δὲ, γράφεται καὶ δῶρον πέμ-
πειται ἄποψιν πινά. τίς γοῦν
ἔπειτα ἀνὰ διαλεχθῆναι πρὸς φίλον,
ὡς περὶ ὁ Ἀριστοτέλης πρὸς Ἀν-
τίπατρον, ὑπὲρ τῆς φυγάδος
γράφει τῆς γέροντος, φησὶν. εἰ
δὲ πρὸς ἀπάστας οἴχεται τὰς
φυγάδας οὗτος, ὥστε μὴ κατάγειν,
διήλον ὡς τοῖς γε εἰς ἀδελφὰ κα-
τελθεῖν βυλομένοις, εἰδὲ εἰς φθό-
ρος. ὃ γὰρ ἔπειτα ἐξαλεθρόμενος,
ἐπιδεικνυμένων ἔοικε μᾶλλον, εἰ
λαλέειν. καὶ λύσεις συχναί,

29
EX DEMETRII
PHALEREI DE
ELOCUTIONE.

QUONIAM verò &
Epistolicus character Exili-
tate indiget, etiam de ipso
dicemus. Artemo igitur,
is qui Aristotelis epistolas
collegit & euulgavit, ait
eodem modo oportere Dialo-
gum & Epistolas scribi. Esse
enim epistolam quasi alteram
Dialogi partem. Et aliquid
quidem dicit, non tamen
omnia. Oportet enim epi-
stolam paulò magis adorna-
ri & quasi exstrui, quàm
Dialogum. Iste enim imita-
tur negligenter & ex tem-
pore dicentem: illa autem
scribitur, & aliquo modo
mittitur quasi donum.

Quis igitur ita fermocine-
tur cum amico, sicut Ari-
stoteles ad Antipatrum, su-
per sene quodam exsule,
scribens ait: Si verò ad omnia
exsilia iste ita abiit, ut * non
redeat: manifestum est, quòd
nemo invidet ire ad inferas vo-
lentibus. Nā qui ita differit,
demonstranti magis quàm
fermocinanti similis appa-
ret. Et solutiones crebræ

* non redu-
catur.

ὁποῖα ἐ ἀρέπαισι ἐπιστολαῖς.
 ἀσαφές γὰρ ἐν γραφῇ ἢ λύσει.
 καὶ τὸ μιμητικὸν, ἐ γραφῆς ἔτιος
 οὐκ εἶναι, ὡς ἀγῶνος. οἷον ὡς ἐν
 τῷ Εὐθυδήμῳ, Τίς ἔδωκε Σώ-
 κратаς, ὃ χθές ἐν λυκείῳ διε-
 λέγε· ἢ πολλὸς ὑμᾶς ὁ χλος ἀει-
 εἰσήκη. καὶ μικρὸν προσελθὼν
 ἐπιφέρει, Αλλά μοι ξένος τις φαί-
 νε) εἶναι, ὃ διελέγε· τίς ἦν; ἢ γὰρ
 ἑαυτῆ παῖσα ἐρμηνεία καὶ μι-
 μῆσις ὑποκειτῆ ἀρέπῃ μάλ-
 λον, ἐ γραφομένης ἐπιστολαῖς.
 πλεῖστον δὲ ἐχέτω τὸ ἠθικὸν ἢ
 ἐπιστολῆ, ὡς περ καὶ ὁ διάλογος.
 σχεδὸν γὰρ εἰκόνα ἑκαστος τῷ ἑαυ-
 τῷ ψυχῆς γράφει τὴν ἐπι-
 στήν. καὶ ἐστὶ μὲν ἔξ ἄλλης λόγου
 παντὸς ἰδεῖν τὸ ἦθος τῆς γραφῆς
 τοῦ ἔξ ἐδενὸς διὰ ἔτιος, ὡς ἐπι-
 σολῆς. τὸ δὲ μέγεθος σιω-
 πᾶσθαι τῆς ἐπιστολῆς, ὡς περ καὶ
 ἢ λέξις, αἱ δὲ ἄγαν μακροὶ,
 καὶ προσέειπεν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν
 ὀγκωδές εἶναι, ἐ μὰ τὴν ἀλή-
 θειαν ἐπιστολαὶ γένοιντο ἄν,
 ἀλλὰ συγγραμμάτω, τὸ χαίρειν
 ἔχοντα προσγεγραμμένον. κα-
 θάπερ τὰ Πλάτωνος πολλά,
 καὶ Θεουδίδου. καὶ τῆς σιωπᾶς

in sermone, quales non de-
 cent epistolas : quia obscu-
 rum quiddam in scriptione
 solutio. Et illud Imitato-
 rium, non tam scriptionis
 proprium, quàm contentio-
 nis. Sicut in Euthydemo:
*Quis ille erat ὁ Socrates, cum
 quo herè in Lyceo differebas?*
*certè frequens turba vos cir-
 cumstibat.* Et paullùm
 progressus, infert : *At mihi
 hospes quispiam esse videbatur
 qui cum loquebare. quis erat?*
 Hæc enim talis elocutio &
 imitatio, histrionem magis
 decet, non epistolas scriben-
 tem. Plurimum autem
 Morale Epistola habeat,
 sicut & Dialogus. Ferè enim
 animi sui simulacrũ quisque
 & imaginẽ, epistolã scribit.
 Et est quidem ex aliã omni
 oratione videre ac noscere
 mores scriptoris: ex nullã ta-
 men æquẽ, atq. ex epistolã.
 Magnitudo autẽ epistolæ
 modica & contracta esto, si-
 cut & dictio. Valde autem
 longæ, & elocutione magis
 inflatæ, non, per Fidem, epi-
 stolæ sunt, sed Libri aut scri-
 pta *Saluere* illud habentia, si-
 cut Platonis plurima sunt, &
 Thucydidis. Et Cõstructione
 qui-

μὲν τῷ λελύθῳ μᾶλλον, γελοῖον
 γὰρ περιθεύειν, ὡς περ ἐν ἐπι-
 στωλῇ, ἀλλὰ δὴ κεν γράφοντα,
 καὶ εἰδὲ γελοῖον μόνον, ἀλλ' εἰδὲ
 φιλικόν, τὸ γὰρ δὴ καὶ τὴν παροι-
 μίαν, τὰ σὺν ἑαυτοῖς λεγόμενον,
 ἐπιστολαῖς ταῦτα ἐπιθεύειν.
 εἰδέναι δ' εἰ χρὴ ὅτι ἐχέειν ἑρμηνεία
 μόνον, ἀλλὰ καὶ παραγράμματα πᾶσα
 ἐπιστολικά ἐστιν. Ἀριστοτέλης γὰρ,
 ὃς μάλιστα ἐπιτετευχέναι δοκεῖ
 σὺν πᾶσι ἐπιστολῶν, τὸ δ' εἰ γρά-
 φῃ σοι, φησὶν εἰ γὰρ ἡ ἐπιστολι-
 κόν. εἰ γὰρ περὶ ἐπιστολῆς σοφί-
 σματα γράφῃ καὶ φυσιολογίας,
 γραφείμην, καὶ μὴ ἐπιστολῶν
 γράφῃ φιλοφρονησας γὰρ περὶ ἐ-
 λεῖται εἰδὲ ἢ ἐπιστολῆς οὐκ ἔστιν
 περὶ ἀπλῆ παραγράμματος ἐπιθεσίς,
 καὶ ἐν ὀνόμασιν ἀπλοῖς, κάλλος
 μὲν τῷ αὐτῆς αὐτῆς φιλικῆς φιλο-
 φρονησίης, καὶ πικρῆς καὶ ἐπιμίμῃ
 εἰς αὐτῆς, καὶ τὸ γὰρ μόνον ἐνέστω
 αὐτῆς σοφόν, διότι δημοτικόν τι
 ἐστὶν ἢ παρρησία καὶ κοινόν. ὃ δ' εἰ
 γωμολογῶν, καὶ ὑποβροχόμενος,
 εἰ δὲ ἐπιστολῆς ἐπὶ λαλῶντι ἔοικεν,
 ἀλλὰ μηχανῆς. Ἀριστοτέλης μὲν

verò sententias loquitur, aut seriò cohortatur, nõ per episto-
 lam iam loquenti similis est, sed per artem. Aristoteles sanè

ne quidem epistola soluta esse
 se debet magis. Ridiculum
 enim per periodos ire, tam-
 quam non epistolam sed iu-
 dicialè causam scribentem:
 imò non ridiculum tantùm,
 sed nec familiare aut ami-
 cum. Illud enim quod pro-
 uerbio fertur, Ficus, ficus,
 epistolæ oportet accommodare.
 Sciendum autem,
 quòd non solum Elocutio
 quædã, sed & Res sunt Epi-
 stolis propriæ. Aristoteles
 igitur, qui formam maximè
 epistolæ cõcepisse & affec-
 tus videtur, ait: *Hoc tibi non
 scribo: non enim esset epistoli-
 cum.* Siquis enim in epi-
 stolâ Sophismata aut cavil-
 los scribat, aut Naturales
 dissertationes; scribit quidem,
 non tamè epistolam. Come-
 enim quiddam vult esse Epi-
 stola, breue, & de re simplici
 expositio, etiam verbis sim-
 plicibus. Pulchritudo enim
 eius & decor, amica beni-
 gnitas, & crebra Prouerbia
 inserta. Atq. hoc vnum sa-
 piens insit epistolæ; quoniam
 populare quiddã est Parœ-
 mia, & vulgo notum. Qui

ὅτι καὶ ἀποδείξοσι περὶ χρημάτων
 ἐπιστολικαῖς· οἷον διδάξαι βελό-
 μενος, ὅτι ὁμοίως καὶ ἐναργητεῖν
 τὰς μεγάλας πόλεις καὶ τὰς μι-
 κράς, φησὶν, Οἱ γὰρ θεοὶ ἐν ἀμφο-
 τέροις ἴσους ἔσσι· ἐπεὶ αἱ χάριτες
 θεαὶ ἴσως ἀποκείσονται σοὶ παρ'
 ἀμφοτέροις. καὶ γὰρ τὸ ἀποδύ-
 κνυμένον ἀπὸ ἐπιστολικόν, καὶ ἡ
 ἀπόδειξις αὐτή. ἐπεὶ δὲ καὶ πό-
 λεισι ποτε καὶ βασιλευσὶ γράφο-
 μεν, ἕως ἄν τοῖς αὐταῖς ἐπιστο-
 λαῖ, μικρὸν ἐξηρμέναι πως σο-
 χασίον γὰρ καὶ τῷ προσώπῳ, ὅ
 γράφεται. ἐξηρμένη μὲν τοῖ, καὶ ἔχ
 ὡς τε σύγγραμμα εἶναι ἀντ' ἐπι-
 σολῆς, ὡς περ αἱ Αριστοτέλους
 πρὸς Ἀλέξανδρον, καὶ πρὸς τὸς
 Δίονος οικίους ἢ Πλάτωνος. Κα-
 θόλου δὲ μεμίχθω ἢ ἐπιστολῆ καὶ
 τὴν ἐρμηνείαν ἐκ δυοῖν χαρακτή-
 ρων τέτοιον, τὸ τε χαρίεντος καὶ τὸ
 ἰχνυῖ. Καὶ περὶ ἐπιστολῆς μὲν
 τοσαύτα, καὶ ἄλλα περὶ τῆ χα-
 ρακτικῆς τῆ ἰχνυῖ.

& demonstrationibus utitur
 interdum epistolicis. sicut
 cum docere veller, pariter
 magnis & paruis ciuitatibus
 benefaciendum esse, ait :
*Dij enim in utrisque equals
 sunt. itaque & Gratia, quoniam
 dea, equals tibi residebunt
 apud utrasque.* Nam & quod
 demonstratur, Epistolicum
 est : & demonstratio ipsa.

Quoniam autem & ci-
 uitatibus interdum & regi-
 bus scribimus, sunt eiuf-
 modi epistolæ paullò magis
 eleuatæ. (mens enim di-
 rigenda & in personam,
 cui scribitur.) eleuatæ ta-
 men, sed non ut Liber aut
 Commentatio fiat pro epi-
 stolâ. sicut illæ Aristotelis
 ad Alexandrum, & Platonis
 ad Dionis familiares. Vni-
 uersè autem miscetor epi-
 stola, quod ad Elocutionem,
 è duobus characteribus istis,
 Urbano & Exili. Et de
 Epistolâ quidem hactenus,
 & simul de characterè exili.